

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések
szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére
kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
negyedévre 3 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.
Hirdetés ára oldalanként 40 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: **Vezércikk.** A mi horvátjaink. — Néhány megjegyzés az ev. középiskolai tanártestületek és iskolafenn-
tartók viszonyáról. *Dr. Götz István.* — Néhány sor válasz a „Tünetek“-re. *Kiskomondi Ernő.* — Az
„utasítás“ a nem állami elemi népiskolákról stb. *Kund Sámuel.* (Folyt. köv.) — **Belélet.** — Pályázat. —
Hirdetések. —

A mi horvátjaink.

— Két közlemény. —

I.

Mohácsy Lajostól jelent meg a múlt év 50. számában „a mi horvátjaink“ cím alatt egy vezércikk, melynek quintessentiája: „Hadd szervezkedjenek, rendezkedjenek ők be különálló egyházként! Ha mindenben nem is irhatom alá Mohácsy állításait, mégis köszönettel adózom néki, hogy végre e nagyon égető horvát protestáns kérdést, mely a bányakerület minden évi közgyűlésén kísértetképmegjelenik s innen az egyetemes gyűlésre is átesap, az egyházi lap hasábjaira terelte át.

Ha az illetékes körök és személyek — mint a hogyan *igérték* — komolyan *akarják* is e kérdés méltányos megoldását, most tehetnek indítványt. S ha itt e lap hasábjain sikerül e kérdést tisztázni, akkor egyházunk javára a végleges megoldás is könnyebb lesz.

Sajátságos, hogy már két hónap múlt el azóta, hogy Mohácsy felkérte az „illetékes tényezőket“ állásfoglalásra, — a közvéleménynek joga is van ahhoz, hogy ily nevezetes kérdésben tisztán lásson — de hiába csak nem jelentkeznek az összetartozandóságot közgyűléseinken nagy nagy hangon hirdető nagy korifeusok! A böles hallgatásnak talán nagy oka az a tény, hogy egyházi lapban e kérdést „hazafias szólalomokkal“ nem lehet „elintézni“, mint a hogy ez közgyűléseinken már történni szokott csak azért, hogy aztán ismét minden — a régiben maradjon?! — Itt tényekre kell hivatkozni s az állításokat indokolni is kell; az idő előhaladottsága nem ment fel itt az indokolástól.

Ha azonban ők nem jelentkeznek, legalább elvárjuk mi „kis emberek“, hogy tőlünk nem fogják rossz néven venni, ha olyasmireh nyúlva, amihez nem értünk, mert jogászok nem vagyunk, esetleg tévedünk. Az ő mulasztásaikat akarjuk mi csak pótolni s ha tévedünk, szánjanak meg s javítsák ki tévedéseinket.

Ezeknek előre bocsátása után rátérek a tárgyra.

Az 1868-iki magyar-horvát kiegyezés többek között teljes autonómiát biztosított a horvát szlavyon és dalmát országoknak, még egyszer hangsúlyozom e szót: *országoknak*, a vallás és közoktatási ügyekben is. Úgy hogy azen sarkalatos törvény szerint a horvát-szlavyon és dalmát országok függetlenek ezen autonóm ügyekben s nem kénytelenek türni az idegen befolyást s ha a bán visszautasít minden idegen befolyást, úgy tekintettel ezen kiegyezésre én is helyeselni tudom az ő állásfoglalását! De kérdés, vajjon 1868. óta mindig ilyen „állást“ foglalt-e el a bán? S ismét egy másik kérdés az: vajjon az 1868-iki kiegyezés adott-e az egyes felekezeteknek „önálló független autonómiát“?

Az utóbbi kérdésre határozott „nem“-mel felelek. Már fentebb hangsúlyoztam, hogy a kiegyezés a horvát-szlavyon és dalmát *országoknak* biztosított a vallás és közoktatás terén autonómiát. S kétségbe vonhatatlan tény, hogy abból, hogy egy országnak autonómiája van, még nem következik az, hogy az illető országokban élő felekezeteknek is már eo ipso legyen autonómiájuk. Van Európában több állam, mely autonóm anélkül, hogy az illető állam vllásfelekezetei autonómiával bírnának. Így van ez horvát-szlavyon országokban is. Ez országok vallás ügyekben autonóm országok, — de nincs autonómiája az egyes felekezeteknek.

Csak az országos autonómia összezavarása az egyházi autonómiával ragadhatta Mohácsy urat azon tévedésbe, hogy képes azt állítani, — s úgy látszik ezen állításra állapítja egész cikkét — hogy az „ő egyházaik teljesen függetlenek, önálló törvény biztosította autonómiával rendelkező egyházak.“ Megbocsát Mohácsy úr, ha azt mondom, hogy ezen állítása nélkülöz minden igazságot. S ily állításokkal a magyar közvéleményt nagyon könnyen tévutra lehet vezetni. A horvát-szlavyon egyházak sem nem „függetlenek“,

még kevésbé „önálló törvény biztosította autonómiával“ rendelkező egyházak. Hol van csak egy ilyen törvény is? Nagy szolgálatot tett volna nekünk horvát-szlavon országai lelkészeknek, ha citálja az illető törvényt. Egyetlen egy törvény van, melynek *szelleme* a törvényes vallásszabadságra enged következtetni, s ez a 1898-ki törvény, de ezt Mohácsy nem értheti azon „önálló törvények“ alatt, mert erről úgy nyilatkozik, mintha királyi „intézkedés“ lenne csak. Hol van hát akkor az a törvény, mely autonómiát biztosít nekünk?! Bizony nincs! S ha a bán erélyes állást foglal „az autonómia“ megvédésére, úgy csak a horvát-szlav. országos autonómiát védi s azt teszi, amit — tegyük fel — Apponyi is megtenne, ha külföldről érné a magyar ev. autonómiát egy támadás, de messze járna az igazságtól, aki azt hinné, hogy Apponyi a protestánsok iránti szeretetből védené autonómiájukat.

De ha nincs autonómiájuk a horvát-szlav. országai protestánsoknak, milyen mégis a helyzetük?

Hogy igazságosak lehessünk, vissza kell menni a *multa* s innét kiindulva festhetjük csak a jelent igazságosan. Nem akarok vissza menni azon időkre, melyekben a horvát-szlavon nemeség állt a protestánsok élén, nem is szólok az antireformáció koráról, melyben a katholicismusként sikerült a protestantizmus gyökereit kiirtani; csak annyit jegyzek meg tényképen: Ha nincs — vagy jobban mondva — ha nem lett volna határörvidék, ma nem volna protestáns ember ez országokban. Mindenütt kiirtották a protestánsokat, csak a határörvidéken nem teheték, mert itt s ezt jó lesz megjegyezni, mások voltak az urak. A határörvidék katona parancsnokság alatt állott s ez nem engedte meg a protestánsok üldözését. Itt tehát meg voltak törve, míg másutt elkergették.

Az első jogi alap, mely más helyzetet teremtett az 1859-iki pátens volt. Avval, hogy a király, akkor még csak császár, a pátensét horvát-szlavon országokra is kiterjesztette, kimondhatatlan szolgálatot tett a protestantizmusnak ez országokban. Míg a magyarországi protestánsok vallásszabadságát százados törvények biztosították, addig horv. szlav. országokban a pátens az *első* lépés a szabad vallásgyakorlathoz. Innen van, hogy a horvát egyházak szeretettel forgatták a pátenset, míg a magyar egyházak jogosan támadták. A határörvidéki egyházak a pátens szerint szervezkedtek s ezen patenális szervezet sokáig fenn is tartotta magát.

A második jogi alappá lehetett volna — ha a király szentesíti — az 1866-iki törvényjavaslat, mely így hangzik: 1. Az ág. hitv. ev. s ev. ref. azon feltétel alatt részesülnek teljes vallás-

szabadságban, ha híveik a hármaskirályságban különálló egyházzá szervezkednek s mint olyanok alárendelik magukat saját egyházi hatóságuknak.

2. Csak a politikai hatóság gyakorolja a hármaskirályságban a felügyeleti jogot.

3. Iskola ügyekben az általános országos törvények szerint tartoznak eljárni.

E humánus törvényjavaslat lett volna hivatva a vallásszabadság kimondására s ha mindjárt a politikai közegek nagymérvű gyámsága alá is helyezi a protestantizmust, mégis nagy haladást jelentett volna a horvát protestánsok történetében. A király azonban hivatkozott arra, hogy ez országokban a közjogi helyzetet a pátens szabályozza s nem szentesítette a törvényjavaslatot s így maradt az maig — holt javaslat.

1868-ban létrejött a kiegyezés, mely új közjogi alapot teremtett. De senki sem mert hozzá nyulni. Az 1869-iki egyetemes gyűlés kimondta ugyan a Horv. szlav. esperesség létesítésének szükségét, de annak keresztülviteléhez nem látott, ehelyett elhatározta a bárnakerület a bács-szerémi esperesség ajánlatára, hogy egy horvát alesperesi hivatalt létesít, úgy, hogy az alesperes egyházi tekintetben alá legyen rendelve a bács-szerémi esperességnek, de egyházpolitikai tekintetben a horvát kormánnyal közvetlenül érintkezhetik. A horvát kormány nem fogadta el ezen ajánlatot s egy önálló esperességet követelt.

Már kezdték az egyházi körök ennek szükségességét belátni, amikor Dianiska András (zágrábi, majd löcsei) lelkész egy memorandumot nyújtott be a horv. kormánynak, (1880.) melyben egy önálló horvát prot. egyház létesítését tartotta szükségesnek. Majd utána Belohorsky Gábor bácsi esperes azon fáradt, hogy egy kerület létesíttessék. Mindkét törekvés meghiúsult. Eredménytelen volt az egyetemes gyűlésnek Tisza Kálmán akkori miniszterelnökhöz benyújtott kérvénye is, melyben a horvát evangélikusok jogviszonyainak rendezését kérték.

A horvát-szlav. protestánsok ügye így gyűlésről-gyűlésre ment, anélkül, hogy az csak valamivel is a megoldáshoz közelebb jutott volna.

Végre 1891. okt. 18-án összejött több horvát-szlavonországi lelkész Ópóznán s itt kimondották egy külön kerület létesítésének szükségét. A pontban összefoglalt javaslatokat magukévé tették az egyes egyházak is Nendorf és Zágráb kivételével. Nendorf továbbra is a magyar egyháznak, mint „egészséges organizmusnak“ „egészséges tagja“ akart maradni. Zágráb pedig az 1868-iki kiegyezés megsértésének tartotta az 1891. okt. 18-iki javaslatot. Mivel így egyönte-

tűn nem járhattak el s nem is remélhették, hogy közvetítő javazlatukat elfogadja a horvát kormány és a magyar egyház. azért 1893. aug. 31-ikén ismét összejöttek, de most már egy külön önálló evang. egyház lebegett szemük előtt, még az évben 1893. okt. 4-ikén Zágrábban össze is jöttek az egyes egyházak követői, hol gyűlést tartottak s kimondották „az önálló s minden más egyháztól független horvát evang. egyház” létesítését. Határozataikat a vallás- és közoktatásügyi osztályfőnöknek, valamint a magyar evang. egyházi főhatóságnak be is nyújtották. A magyar evang. egyház az egész elszakadási törekvésekben hiú öncélokot vélt látni s 1894-ben elhatározta az egyet. közgyűlés, hogy a magas horvát kormányt felkérte az evang. összegyház érdekeinek megvédésére; ugyanakkor elhatározták a horvát lelkészek, hogy a bánt küldöttségileg felkeresik, a helyzetről felvilágosítják. Fel is keresték, s az akkori horvát bán gróf, Khuen Héderváry szépen meghallgatta előterjesztéseiket s kérésüket s végre kijelentette. „hogy a szervezkedés szükségességét elismeri, de el van tökélve az eddigi status quot megvédeni, miglen törvényes úton másképp nem intéztetik.“*

S midőn az egyes egyházaktól a bácsi esperesség a megtagadott adót törvényes úton behajtotta s emiatt a horvát lelkészek panaszt emeltek, egyszerűen azt felelte a kormány 1894. május 7-én, hogy egy önálló evang. egyház létesítését tudomásul nem veszi s mindaddig, míg törvényes úton másképp nem intézkednek, fenn marad az eddigi állapot.

Evvel minden eddigi törekvés kárba veszett; de azért a horvát egyházak nem veszítették el bátorságukat, hanem 1895. jún. 20-án egy megbeszélést, majd aug. 14-én Conventet tartottak Újpóznán, hol elhatározták, hogy a zágrábi gyűlés határozatait elvben fönntartják s egy bizottságot választottak a horvát-szlavon-orosz protestánsok ügyeinek rendezésére. E bizottság megkezdte munkásságát avval, hogy egy 7 pontból álló memorandumban követelte a protestánsok vallásszabadságának törvényes kimondását s a többi felekrzetekkel való egyenjogúságot. A további fejleményekről később.

Néhány megjegyzés az ev. középiskolai tanártestületek és iskolafenntartók viszonyáról.

Hosszú előkészítő munkálatok után az 1906. évi egyetemes közgyűlés elfogadta és határozati erőre emelte az iskolai bizottságok szervezetéről szóló egyetemes szabályrendeletet, amelynek értelmében

azután, a történeti fejlődés és helyi viszonyok tekintetbe vételével, az egyes középiskolák is elkészítették helyi szabályzataikat. Elkészítette a rozsnyói ág. hitv. ev. főgimnázium is, mely a mint tudjuk azok közé az intézetek közé tartozik, melyeket az egyetemes szabályzat „Több egyházi hatóság vagy pártfogóság által fenntartott középiskolák” címe alatt foglal össze. A helyi szabályzatot az intézet pártfogósága jóváhagyás és további eljárás végett telterjesztette a múlt évi egyházkerületi közgyűlés elé, mely a szabályzatot egy pont kivételével jóváhagyta. E pontot illetőleg módosítást kívánt. melyet a pártfogóság, mivel nem akarta a szabályzat végleges elfogadását elodázni, meg is tett s így a helyi szabályzat a kerületi közgyűlés határozata értelmében, végleges jóváhagyás végett az ez évi egyetemes gyűlés elé kerül. Az a pont pedig, melyet módosítani kellett, az iskolatanács tagjairól szól s a módosítás abban állott, hogy míg az eredeti szerint a tanári kar az iskolatanácsban a pártfogóság által választott nyolc taggal szemben öt választott taggal volt képviselve, a módosítás szerint csak két választott taggal lesz képviselve.

Ezeket a tényeket előre kívántam bocsátani, mint olyanokat, melyekből későbbi következtetésem kiindulnak, anélkül azonban, hogy én ezáltal ítéletet akarnék mondani, akár a szabályzatoknak a tanárookra vonatkozó intézkedéseit, akár pedig azok létrejövési módját illetőleg.

Örömmel tölti el lelkemet minden olyan intézkedés, mely egyházegyetemünkben a kor kívánalmainak megfelelő szervezkedésre és szervezetek megteremtésére vonatkozik, de éppen protestáns felfogásunkból kiindulva közölni óhajtom egy pár gondolatot és következtetésem, melyek első sorban egyházunk és iskolánk érdekeire vonatkoznak s a melyek úgy gondolom nem lesznek egészen érték nélküliek, éppen a mai korban, melyben mint Boross lelkész úr e lap ez évi 2-ik számában megjelent cikkében mondja, nem törődömség észlelhető egyházunk minden terén s a melyben számtalanszor volt és van alkalmam hallani, hogy ezzel a nemtörődömséggel ev. tanári karunk fiatalabb nemzedékét is vádolják.

Nem akarom mentegetni azokat, akikre talán e vád reá illik, de merem állítani, hogy olyan általánosságban, mint amilyenben emlegetik, nem állhat fenn és adja Isten, hogy ne is álljon fenn soha. Ez az óhajításom adta kezembe a tollat, hogy legalább pár sorban reá mutassak véleményem szerint középiskolai szabályzatainkban arra az intézkedésre, melynek következtében egyéb okoktól eltekintve, a jövőben esetleg több tanár eshetik majd tényleg abba a hibába, a mellyel most még csak legfeljebb egyeseket vádolhatunk.

Az új szabályzatok, mint azt a cikkem elején felhozottakból látjuk, majdnem teljesen kizárják a tanárokat az iskolák anyagi ügyeinek vezetésébe való közvetlenebb befolyásból, a mi legkirívóbban mutatkozik éppen Rózsnyón, ahol eddig az egész tanári kar tagja volt az iskolatanácsnak s ahol maga a pártfogóság, az eddigi iskolatanács tagjai számának csökkentése mellett is fenn kívánta tartani, ha nem is teljesen, azt az arányt, mely az iskolatanács világi s tanár tagjainak száma között a múltban fennállott s a mi a modern kor igényeinek megfelelő szervezettség megalkotásával sem került volna összeütközésbe.

* Pindor: die. ev. Kirche Kroatien Szlavoniens.

A módosítás, mely e tekintetben történt, nézetem szerint először is valóságos lekicsinyítése a mai tanárok erkölcsi érzületének és tekintélyének, másodsor bizalmatlanságnak látszik a tanároknak az iskola és így közvetve az egyház érdekében kifejtett önzetlen munkássága iránt és harmadszor megnyirbálva a tanárkarnak a múltban megvolt jogát, a tanárt egyszerű hivatalnokká teszi, aki elvégzi majd a reá szabott teendőket, mert kenyerét ez által keresi meg. Igaz ugyan, hogy ez az intézkedés iskolánk legnagyobb részénél a múltban is meg volt, de ha igazi protestáns felfogásból kiindulva tekintjük a dolgot, csodálkoznunk kell ezen és egyáltalában nem helyeselhetjük, annál kevésbé helyeselhető, hogy behozzuk ott is, ahol még nem volt meg, különösen ha az iskolának oly sajátos történeti fejlődése és helyzete van, mint éppen a rosznyóinak.

Az intézkedés mellett felhozható az az érv, hogy a tanárok nem lehetnek nagyobb számban tagjai olyan testületnek, mely sokszor az ő érdekeik felett határoz, ép úgy nem állhat meg a jelenben, mint nem állott fenn a múltban. Ebben látom a mai tanárok erkölcsi érzületének lekicsinyítését, mert amíg a múltban Rozsnyón az iskolatanács választott világi és tanár tagjainak száma egyforma volt és azért sohasem történt semmi olyan intézkedés, mely az iskola és egyház érdekeinek mellőzésével a tanárok személyes érdekeit toltá volna előtérbe, megvagyok győződve, hogy a jövőben sem történt volna soha, mert a mai tanároknak sem hiányzik az erkölcsi érzésnek, az iskola és egyház szeretetének az a foka, mely távol tartsa őket esetleg olyan határozat hozatalában való részvételtől, melyben az ő érdekeiről van szó. Különösnek tűnik fel a dolog mindinkább akkor, ha egyházközségi és egyházmegyei közgyűléseinkre gondolok. Az egyházközségi közgyűlésnek tagja minden adófizető egyháztag, az egyházmegyei közgyűlésnek tagja minden lelkész s az egyházkerületi gyűlésre is annyit küld minden egyházmegye a hányat akar. Miért nem visszük ezt az elvet egyetemlegesen keresztül? Ha megbizik egyházegyetemünk lelkészeiben, miért akarná e bizalmat megvonni az iskolák ügykezelésében tanáraitól, mikor ezeket megválogatni, még ha nem is az ő szárnyai alatt nőnek fel, épúgy alkalma van, mint azokat s a meg nem felelőt ép úgy felelősségre vonhatja, mint a lelkészeknél.

A protestáns tanárnak nehéz munkájában éppen az adta a múltban a nagy erkölcsi erőt és tekintélyt, hogy ő még anyagi tekintetben is mindig iskolája és egyháza egyik lényeges szervének érezte magát, ebben a tudatban munkálkodott egész életén át, mert ebben nevelték fel és ezt tapasztalta minden munkásságában. Sajnos a mai ifjabb tanári nemzedéknek nemcsak abban a tekintetben van mostoha sorsa, hogy jövőre hivatására egyházi szempontból nem nevelik, de abban is, hogy ha e tekintetben van is benne képesség és akarat, hogy a meg nem kapottat pótolhassa, nagyon nehezen teheti, mert sok bizalmatlansággal kell megküzdenie, pedig megvagyok győződve, hogy a fiatalabb tanári gárdának az a része, mely iskoláinknál elfoglalt állását nem tekintint csak átmenetnek, akit tanári hivatás érzetén kívül igaz protestáns érzete is vezérelt akkor, amikor felekezeti tanár lett és maradt, épúgy hozzá nőtt iskolájához és egyházához, mint a régié és épúgy tudja és akarja teljesíteni magasztos hivatását mint a régié.

Azt hozhatná fel talán valaki ellenérvül, hogy új szabályzataink felakarják menteni a tanárokat iskolájuk anyagi és másnemű ügyeinek intézése alól, hogy teljesen nevelői és tanítói működésüknek élhessenek. Én ennek a felmentésnek semmi hasznát sem látom, mert úgy gondolom, hogy amint a régié elbirták e kettős vagy hármass feladatot végezni, elbírnák mi is, az iskolára pedig nem háramlanék ebből nagyobb kár, mint a múltban háramlott. Tekintve azt, hogy iskoláink anyagi helyzete még ma sem valami fényes, nézetem szerint az a tanár, akinek alkalma van e helyzetet igazán megismerni és tudja azt, hogy az anyagiak előteremtése milyen munkát igényel, sokkal elégedettebben és nagyobb áldozatkészséggel, buzgalommal végzi feladatát a tanítás körül is, mert számolva az adott anyagi körülményekkel soha sem lép indokolatlannak látszó igényekkel a fenntartó hatóság elé és nem kedvetleníti el, ha az valamely kérését nem teljesíti.

Sőt nézetem szerint az a tanár, ki egészen iskolájának él, sokkal jobban reá ér még anyagi tekintetben is annak ügyeivel behatóan foglalkozni, mint a világiak legnagyobb része, kiket élethivatásuk gátol ebben, még ha a gyűléseket rendszeren látogatják is. Sokkal inkább feltámad és működik a tanár lelkében az érdeklődés, ha a nevelés és tanítás ügyében való felelősség érzetén kívül más tekintetben is köti felelősség iskolájához.

Csodálatosnak tetszik nekem, hogy ma, amikor arról gondolkodunk, hogy miképpen lehetne egyházunk tagjaiban a régi egyházszeretetet, az egyházi ügyek iránti melegebb érdeklődést felkelteni, amikor általános a nézet, hogy szervezkednünk kell, ha sikerrel akarunk, a mindinkább elhatalmasodó ellenáramlattal szemboszállani, ahelyett, hogy arról gondoskodnánk, miképpen lehetne az egyház veteményes kertjeinek gondozóit, nemcsak minél jobban belevonni e munkába, de erre igazán nevelni is, megvonjuk tőlük azt a bizalmat, amelyet a múltban élveztek és amelyre még eddig nem tették magukat soha érdemtelenné.

Dr. Götz István.

Néhány sor válasz a „Tünetekre“-re.

(„Ev. Óralló“, 1908., 5. sz.)

Nem tudom, az érdekeltek fognak-e felelni; én magam nézetét azokról a bizonyos katolikus protestáns házasságokról elmondom, ámbár tudom, hogy sokaknak a nézetével ellenkezik az én szerénytelen véleményem.

Legyen szabad mindenekelőtt megjegyezmem, hogy a házasságnak egyedüli biztos és helyes alapja csak a kölcsönös szeretet lehet. Ezzel természetesen nem ellenkezik az, hogy különböző vallásu egyének is megszerethetik egymást s ez esetben, házasságot kötve, boldogan élhetnek egymással.

Örüljünk kérem, — ne tessék félreérteni, — hogy még vannak olyan szívek, amelyek nem logikusan, nem így gondolkozik: „Nini, ez a leány evangélikus is, szép is, jó is, no, meg — ami a fő — gazdag is; ebbe bele kellene szeretni!“ — Még ennyire, hál' Istennek, nem jutottunk. Ha más ok nincs, mint a vallás-különbség, akkor nagyon sajnós volna, ha e miatt házasság nem jöhetne létre.

Vegyük csak azt az esetet, hogy egy evangélikus egyén megszeret egy — ne mondjuk: katolikus

kus, hanem — pogány, vagy felekezetenküli egyént, aki becsületes, erényes, nemeslelkű, szóval: a lehető legtökéletesebb (ugyebár, el tudunk képzelni ilyet?); a szeretet kölcsönös s az illetők egymás nélkül élni nem tudnak. Mit hirdessünk ebben az esetben mi, papok? Ezt mondjuk-e: „Tudom, tapasztalom, meg vagyok győződve, hogy szeretitek egymást, de nem lehettek egymáséi, nem szerethetitek egymást, mert a keresztény vallás azt tanítja, hogy (ejnye, hol van csak egy szentírásbeli hely?), hogy, hogy... szeressétek egymást.” Igenis csak így lehet és szabad beszélnünk: „Szeressétek egymást, arról ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok. Külsőleg nem egy valláson vagytok, de, ha szívetek, lelketek továbbra is ily jó, nemes marad: egy valláson vagytok egymással, egy valláson vagytok én is veletek, mert mindegyikünk vallása a szeretet vallása.”

Panaszkodik még a cikkíró, hogy az egyik egyházkerületi funkcionárius „leányát reverzálissal adja nőül róm. kath. emberhez. Ha a nőül adáson ez esetben *kényszerítést* kell érteni, akkor teljesen osztozom a felháborodásban. De ha a leány szeretetből megy férjhez, önként: van joga — akár helyes, akár nem — belátása szerint cselekedni és a leány cselekedetének semmi köze az egyházkerületi funkcionárius-sághoz. A leány nem *portéka*, akit adhatok, ha tetszik: a hóhérhoz, ha tetszik: rablógyilkoshoz. Igenis kötelessége meghallgatni szülei *tanácsát*, de *joga* van ahhoz menni, akihez akar.

Predikáljunk inkább a hozomány-vadászás ellen. De aztán *cselekedjünk* is úgy, ahogyan predikálunk!

Kiskamondi Ernő.

Az „utasítás” a nem állami elemi népiskolákról.

(Folytatás.)

A községi és hitfelekezeti tanítói egész javadalomnak eddig megállapított és az iskolafőntartók által saját anyagi forrásaikból okmányszerű díjlevél alapján szolgáltatott mennyisége továbbra is csonkítatlanul kiszolgáltatandó, illetőleg államsegély igénybevétele céljából le nem szállítható (mondja a törvény 14. §-a). Tehát az egyházhívek iskolai adójának eddig szolgáltatott mennyisége is csonkítatlanul fönmarad; és le nem szállítható. Azok a gyülekezetek, amelyek már azon időben, amikor az államsegély igénybevétele még szó sem lehetett, az iskoláztatás érdekében annyira megterheltek magukat, hogy a teher alatt csaknem összeroskadnak ezután is csak tovább sorvadozásra vannak ítélve. Pedig ezen gyülekezetek sorába tartoznak rendszerint a leggyengébb leányegyházak. Ellenben a tehetősebbek, amelyekben a volt földes úr jóvoltából a tagosításkor az iskolai szükségletekről eléggé gondoskodva lett, sokkal kisebb százaléku iskolai adó mellett, tán már 5¹/₄% mellett is állami támogatásra tarthatnak számot, mert mindegyik szegénysége hivatalosan meg van állapítva. Ez bizony nem igazságos, nem méltányos alkalmazása az 1848. évi törvény elvének.

Többféle értelmezésre ad okot és nehézkessé teszi az eljárást az utasítás 25. §-a, mely az államsegélyt kérő folyamodvány mellékleteit sorolja föl. Szükségét is látták némely beavatottabbak tájékoztatót kiadni, az államsegély kérvények szerkesztése

s főszerelése körüli eljárás megkönnyítése végett. Az utasítás 25. §-a a—k alatt sorolja föl a kérvények mellékleteit. Nem minden egyes esetben kell valamennyi mellékletet csatolni. Nehéz megérteni, melyik esetben mely mellékletek szükségesek, úgy hogy aggályos marad, vajjon a tanfelügyelő vagy a közigazgatási bizottság megelégszik-e a bemutatottakkal és nem kíván-e újabb és újabb csatolmányokat. Pedig az utasításban felsoroltak között is a kérvény érdemére vonatkozólag több egészen fölösleges bizonyítvány fordul elő. Az utasítás a) alatt metléklettül bekívánja a hitközségnek az egyházi főhatóság által jóváhagyott, ezzel kapcsolatosan pedig az iskolának az illetékes iskolai hatóság által jóváhagyott legutolsó költségvetését. A két költségvetésnek együttes betérjesztése egészen fölösleges és csak az irodai teendőket szaporítja. Ahol a gyülekezet terén csak egy — bár több tanerős — iskola van, ott a hitközség költségvetéséből is ki lehet olvasni, vajjon bírja-e saját jövedelmeiből fedezni az új iskolai kiadásokat vagy sem, a gyülekezeti teljes költségvetéséből ki lehet vonni az iskolai költségvetést is. Ha a gyülekezet végzi ezt a miveletet, könnyen csúszhatik bele tévedés vagy az iskolának vagy a templomoknak kárára. De vannak gyülekezeteink — és gyülekezeteink legnagyobb része ilyen — ahol t. i. leányegyházak vannak, hogy a hitközség (templom, pap) költségvetése semmi hatással sincs az iskolai költségvetésre, ott a két költségvetés két egészen külön álló testületnek költségvetése. Lehet a hitfelekezetnek a közös gyülekezetben bármi nagy fölöslege vagy tökéje, ehez a különálló iskolai községnek (a leányegyháznak, sőt még az anyagyülekezetnek, mint külön iskolai községnek) semmi joga. Küzdhet az összegyülekezet bármi nyomasztó adósággal, háztartási hiánylatokkal, ez a külön iskolai községeknek pénztárát nem, legfőlegb hiveiknek pénztárcáját érdekli. Ott ahol az iskolát főntartó egészen más testület, mint az egyházközség, az egyházközség költségvetésének bekívánásától el lehet tehinteni. Mennyire fölhalmozódik az iratesomóban a fölösleges iratok száma, mennyire fölszaporodik a fölösleges munka az oly gyülekezetben, amelyben 3—4 vagy még több leányegyház van!

Az utasítás b) alatt kívánja, hogy a tanítónak egyházhatóságilag jóváhagyott díjlevele csatoltassék. Elégségesnek vélem, ha a díjlevélnek egyházhatóságilag hitelesített másolata csatoltatik. Hiszen az eredeti díjlevelet az egyházhatóság hagyja jóvá; az eredeti díjlevél a tanítónak szerzett jogait biztosítja a gyülekezettel szemben, ily biztosítékot nem tanácsos kitenni annak, hogy kezelés közben eltévedjen, a közjegyzői hitelesítés pedig a szegény tanítónak nem csak fáradságába, hanem költségébe is kerül; továbbá az utasítás 19. §-a (első bekezdés) szerint az iskolafőntartó minden tanítójának díjlevelét egy példányban az illetékes közig. bizottság részére beküldeni köteles, betekinthesi azt a közig. bizottság akkor, amikor valamely iskolafőntartó gyülekezet államsegélyért folyamodik.

Az utasítás 25. §-ának d) pontjában azt olvashatni (25 lap utolsóelőtti bekezdés) felekezeti iskolákat érintőleg az azon felekezet által lakott község most részletezett adatain kívül kimutatandó... melyek is a községnek ezen részletezett adatai? A polgári község vagyonelejtára és pontos kimutatás arról, mennyi a község egyenes állami adója, hány %-nak felel meg az összes adónemek után kivetett

községi pótdó, ki van-e merítve az 5%-os iskolai adó. Mennyi utánjárást, fölfolyamodást, panaszt, kárt fog okozni a község, ha ezen adatoknak kiszolgáltatását a hitfelekezőt kezére, megragadja vagy késedelmesen szolgáltatja ki, holott mindezek az adatok kell, hogy különben is ismeretesek legyenek a vármegyénél és illetve a törvényhatósági joggal fölrüházott városoknál! Ismételve emelem ki itt is azt a körülményt, hogy a polgári község egészen más testület, mint a hitfelekezeti iskolát föntartó gyülekezet. Gazdag városban is szegény lehet az ekklezsia, kivált ha a város lakosságának zöme más vallású, mint az illető hitfelekezet, és ha a gazdag város nem patronusa a szegény ekklezsianak, hanem csak a gazdagnak. A polgári község az előző sorokban részletezett adózási, vagyoneleltári viszonyain kívül kimutatandó még, hogy az egyenes állami adóból mennyi esik a felekezeti iskolát föntartó adójokra, és hogy ezen egyenes adó hány%-ának felel meg a felekezeti iskola adóteher.

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

Lelkész iktatás. A csanádalbertii ev. egyház új lelkészét Klinczkó Pált febr. 2-án iktatta hivatalába Petrovics Soma csanád-csongrádi esperes.

Az ev. nőegyesület Szepesbélán január 14-én tartotta meg évi rendes közgyűlését. Weber S. titkár tartott előadást, Gusztáv Adolf élete utolsó mozzanatairól. Megemlékezően egyszermind az új templomról, mely Lützen mellett emlékére emeltetett. Az egyesület egy elárvult családot egész éven át látott el tejjel, kenyérral, hússal, ruházattal, nem tekintve egyes egyházi célokat szolgáló adományokra. A megvizsgált számadások szerint az egyesület vagyona tesz 2950 koronát és 30 fillért, 150 korona 62 fillérnyi vagyonszaporodással. A thea-estély, mely tavaly 108 koronát hozott az egyházközség javára, az idén február 23-án fog megtartatni.

Jótekonyság. A kondorosi evang. egyháznak a napokban elhunyt úrnő, özvegy Dévény Ferenczné Paál Paulina 200 kor. hagyományozott az egyház templomára. Az adományt adó úrnő r. k. vallású volt s férje Kondoros községének alapításától fogva 25 éven át volt népszerű bírja s egy grófi uradalomnak nagybérloje. Áldás emlékezetének!

Halálozás. Mint részvétellel értesülünk, *Svehla János*, ipolymagyari ág. hitv. ev. jubilált lelkész, nógrádi ér. főesperes, 81 éves korában f. évi febr. 8-án elhunyt.

A szarvasi jótekonny „Tabitha“ halála. Özv. Kvaczala Jánosné szül. Konecsny Julianna asszony, ki már évtizedek óta gyakorolta evang. egyházunkban a jótekonyságot, jan. 17-én elhunyt Szarvason 85-ik évében. Megmaradt vagyonáról, mely mintegy 90–100 ezer koronára tehető, végrendeletben intézkedett az elhunyt, s a rokonainak juttatott 27000 koronán kívül az egész jótekonny célra rendelé kiosztani. E szerint a vagyonból örökölné az egyetemesség gyámintézet 4000 koronát, a hazai missioi célra

hagyományoz 4000 koronát, a békési egyházmegye gyámintézetének 4000 koronát, a pozsonyi theol. otthonnak 8000 koronát, egy árvamegyei s egy trencsénmegyei pap- vagy tanítói theologus javára. A Modoron felállítandó ev. leányiskolának 8000 kor.; szintén egy árvamegyei s egy trencsénmegyei pap vagy tanító leányának neveltetésére alapítványul a Zpevník bizottságnak 4000 koronát, a szarvasi ó-templomnak urvacsorai edényekre 2000 koronát, a szarvasi egyházi hivatalnokok segély-egyletének 2000 kor., a szarvasi tanítóképzőnek 2000 kor., a szarvasi főgimnáziumnak ösztöndíjalapra 2000 kor., Szarvas község kórházának 1000 kor., Szarvas község menházának 2000 kor., szarvasi szegény özvegyek segélyezésére 1000 kor. A szarvasi sírásók és harangozóknak 2000 kor., saját sírjának rendben tartására 1000 koronát. A még fenmaradó összeget, mely 20, 25 ezer kor. tesz, a szarvasi ev. egyháznak hagyta alapítványul, hogy annak kamataiból az iskolák tantermei javíttassanak és felszereltessenek. Végrendelete végrehajtásával Scholtz Gyula lelkészt bizta meg. Ime: szegény sorsból, timár mesterségből szorgalommal, önmegtadással gyűjtött ekkora vagyon, most már sokféle hinti áldásait. Pedig a boldogult életében számos alapítványt tett már évről évre újabbat. Áldott legyen emléke közöttünk!

Az ev. ifjusági egyesület Szepesbélán febr. 9-én tartotta rendes közgyűlését. Az elnöki jelenségből kitűnt, hogy az egyesület 5 választmányi ülést tartott a folyó ügyek elintézésére, Weber S. diszelnök 3 előadást tartott vetített képekkel. Az egyesület mindev egyházi ünnepély alkalmából közreműködött vegyes énekkarával az áhítatosság emelésére. Egy tagot elszólítván a halál, az egyesület azt kibontott gyászlobogójával sírjához elkísérte. Az egyesület rendelkezésére áll 9 egyházas és vallásos tartalmú lap, egy politikai és egy képes belletristikus közlöny. Az egyesület áll 53 tagból, a vegyeskar kiegészítettik 24 hajadonnal. Az országos protestáns ifjusági egyesület Budapesten tartott ülésén képviselve volt a szóban levő egyesület Weber R. tanár és Tamásko F. által. Határozatba ment, hogy az ifjusági egyesület február 16-ára előadásokkal és zenével egybekötött thea-estét rendez saját helyiségében. A zenét egyesületi tagok szolgáltatják.

P Á L Y Á Z A T.

A gömöri ágost. hitv. evang. ker. egyházmegyébe kebelezett *jolsvatapolczai* tót és magyar nyelvű egyházban **rendes lelkészi állás** megüresedett, melyr ezennel pályázat nyitattik.

Ezen állással a következő javadalmazás van összekötve: 1. Most épült szép lakáson és kerteken kívül készpénz, párbér, földtermése, nemkülönbön palást díj címen, az egyháztól 1020 K 75 fill., azaz ezerhusz korona és hetvenöt fillérre értékelt járan-

dóság. 2. Állami kongrua címen 579 K 25 fill., azaz ötszázhetvenkilenc korona és huszonöt fillér.

A lelkészválasztási szabályrendelet értelmében teljesen felszerelt kérvények, folyó évi február 20-ig a főesperesi hivatalhoz küldendők.

Kelt Csetneken és Rozsnyón, 1908. január 31.

Terray Gyula,
főesperes.

2-2

Szontagh Andor,
egyházmegyei felügyelő.

Az oly csunya és kellemetlen női arc-
szőr eltávolítására legalkalmasabb a

RASOLIN.

Néhány perc alatt a szőrt az arcról
vagy kézről minden fájdalom nélkül
eltávolítja.

Egy doboz ára 2 korona helyben, vidékre 2
korona 50 fillér előzetes beküldése mellett
52-8 bérmentve.

Magyar gyártmány! Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!
„RASOL“ vegyipari vállalat
BUDAPEST, VI., Váci-körut 55.

Postai és vasuti szétküldés naponta a világ minden részébe.

Magyarok! A kész ruha bécsi gyári munka!

KLEIN ADOLF

férfi-szabó-üzlete BUDAPEST,
VI., Dessewffy-utca 23. sz.

Készít mérték szerint öltönyt vagy felöltőt
15 forinttól feljebb valódi gyapju szövet maradé-
kokból. — Több évi tapasztalatomat Neuländer
Testvérek és Weiner és Grünbaum cs. és kir.
udvari szabóknál szereztem. 13-8

•• M Ū V É S Z I E S M U N K A . ••

„EL A BOROTVÁVAL!”

mely már oly sok 1000 és 1000 embernél bőrbe-
tegséget és más szerencsétlenséget okozott.

Borotválkozzunk „Rasol“-al kés nélkül.

Ezen teljesen ártalmatlan vegyszerekből összeállított
borotváló por a szakállt annyira megpuhítja, hogy az
az arcról elválk és az arc bársonysima lesz.

Használata egyszerű, mindenki maga kezelheti.

Ára 1 kilogramm (elegendő 30-szori használatra) hely-
ben K 2-40, vidékre K 3-—, előleges beküldése
mellett bérmentve, utánvétellel K 3-20.

Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ VEGYIPARI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., Váci-körut 55. sz.

52-8

RAKTÁRAK BUDAPESTEN:

Török József gyógyszerárában, Király-utca 12 — Neruda N.
drogériájában, Kossuth Lajos-u. 7. — Molnár és Moser dro-
gériájában, Koronaherceg-utca 11. — Detsényi Frigyes dro-
gériájában, Marokói-u. 1. — Datsényi Károly drogériájában
Fürdő-utca 10. — Podor Márton drogériájában, Király-u. 31.
Ács Mihály drogériájában, Lipót-körut 27. szám. És minden
drogériában és illatszerekkereskedésben.

Tisztviselő-kölcsön!

20.000.000 korona áll rendelkezésre
1600 koronán

felüli törzsfizetéssel bíró köztiszt-
viselőknek, katonatiszteknek, nyug-
díjasoknak és nyugdíjképes magán-
hivatalnokoknak 3¹/₂ százalékos alapon
10-20 évi törlesztésre, legtöbb esetben
kezes nélkül, szerény utólagos díjazás-
sal. Semmi levonás! Régi tartozásokat
konvertálunk! Megkeresésnél közlendő:
életkor, szolgálati idő és törzsfizetés.

✱ Országos hitel- és ✱
kölcsönszerző vállalat

BUDAPEST, VII. ker., Izabella-utca 67.

(Andrássy-ut mellett.)

52-7

VALDMANN ALBERT

photocinkografiai műintézete

Budapest,

VIII. ker., Népszínház-utca 45.

Készít

CLICHÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek

és minden egyéb nyomtatványok

részére a legjobb kivitelben, a

legolcsóbb árak mellett. •

Felvilágosítással és árajánlattal

52-7 készséggel szolgálunk.

Elsőrendű ajánlatok!

Elsőrendű ajánlatok!

Személyi hitel! Kezes és kezes nélkül katonatisztek-, papok-, lelkészek-, udvari-, állami-, megyei- és magán-tisztviselők, tanítók, kereskedők, iparosok, nyugdíjjogosult hölgyek, kereskedelmi alkalmazottak és magánosoknak $\frac{1}{4}$ —20 évig terjedő időre havi, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és egész évi tőkekamat-törlesztéssel! Különlegesség: **A páris—bécsi enquete értelmében tőkésitem a jövedelmet.**

Jelzálog hitel! 300 koronától feljebb I. II. és III. helyre földek-, városi és vidéki házak, nyaralók, gyárak, fürdőépületek, malmok, ásványviz és egyéb források és kőbányákra, a becsérték $\frac{3}{4}$ részéig.

Építési hitel! építésfélben levő ingatlanokra 2—3 részletben, oly arányban, amilyen arányban az építkezés előrehaladt.

Bank- és magánadóságok konvertálása!

Előnyösen! **szolid** alapon és **gyorsan** eszközömm mindezen fenti műveleteket elsőrangú bel- 30—8 és külföldi intézetek által.

ZÁBORSZKI JÓZSEF

leszámító és bankiroda, Budapest, VI., Sziv-u. 28.

Válaszbélyeg meliélklendő. • Kérjen prospektust.

ZORN MÓR

BUDAPEST—BÉCS.

**Butorszállítási és
beraktározási
vállalata.**

==== Képviseelve: ====

bel- és külföldön minden

== nagyobb városban. ==

BUDAPEST,
VIII. József-körut 18. szám.

26—10

Ki akar pénzkölcsönt!?

Felvilágosítás díjmentes, válaszbélyeg ellenébe.

4—4 $\frac{1}{2}$ %-os pénzkölcsönt

◇ közvetítünk a következő feltételek mellett: ◇

FÖLDBIRTOKRA

65 évre 2·50%-ra	30 évre 3·20%-ra
60 évre 2·60%-ra	25 évre 3·65%-ra
40 évre 2·85%-ra	20 évre 3·95%-ra

Ezen esetekben százalékosan tőkétörlesztés és kamat befoglalattatik.

BOTH DEZSŐ BANKKÉPVISELETE

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 1. szám.

Augusztus hó 1-től Szövetség-utca 2/B.

Nemkülönbén személykölcsönt katonatisz-
közvetítünk teknek, pa-
poknak, tanítóknak, vasuti és gyári alkalmazot-
taknak, kereskedőknek stb. előnyös visszafizetésre.

Tisztviselőkölcsön 5—25 évi időtartamra
kötvelevény ellenében,
fizetési-eljegyzésre kezes nélkül. 1000 korona köl-
csön után törlesztés és kamat címén fizetendő havonta
8, 10, 12, 15 kor. Levélbeli megkeresésnél megirandó:
állás, fizetés, kitöltött szolgálati idő és életkor.
Ily kölcsönöket 15—20 nap alatt folyósítottunk.

✪ Törlesztéses jelzálogkölcsönt ✪

szilárd anyagból épült lakházakra, valamint tel-
kekre, építkezésekre 10, 15, 20, 25, 30, 40 és 50
év alatt leendő törlesztésre. 26—8

Beck Károly, Budapest

épület- és mulakatos, szabadalmazott ablakszellőztető készü-
lék és önműködő zajnélküli ajtócsukó-készítő ✪

VIII., József-utca 14. szám.

Mértékvétele végett szivesked-
jék hozzám fordulni. ☺ ☺ ☺

Ablakszellőzők ára:

Legnagyobb, legnehezebb és diszes	25.— kor.
Rendes ablakok iskolák, inté- zetek és magánlakásokhoz	13.— "
Könnyebb, szimpla ablakokhoz	9.— "
Klozetek	6.60 "

Szabadalmi szám 16.794. Költségvetések ingyen.

Ablakszellőztető készülékeimet a következő nevezete-
sebb helyeken használják: Nemzeti Kaszinó, Keres-
kedelmi minisztérium, Ref. főgimnázium, M. kir. Lu-
dovica, Kispesti állami elemi iskolákban s több kórház
és iskolában és vidéken is kitűnőnek bizonyultak

3.500 darab már használat-
ban van. 30—10